

Pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamyna birikdirilmeli enjamlaryň serwer otagyna bildirilýän talaplar

1. Şu Pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamyna birikdirilmeli enjamlaryň serwer otagyna bildirilýän talaplar (mundan beýläk-Talaplar) “Maglumat we ony goramak hakynda”, “Türkmenistanda Internet torunyň ösüşini we internet-hyzmatlaryny etmegi hukuk taýdan düzgünleşdirmek hakynda”, “Şahsy durmuş barada maglumat we ony goramak hakynda”, “Kiberhowpsuzlyk hakynda”, “Elektron resminama, elektron resminama dolanşygy we sanly hyzmatlar hakynda” Türkmenistanyň kanunlaryna hem-de Türkmenistanyň Prezidentiniň, Türkmenistanyň Ýaragly Güýçleriniň Belent Serkerdebaşysynyň 2017-nji ýylyň 3-nji aprelinde çykaran 135-nji karary bilen tassyklanylýan Türkmenistanyň döwlet maglumat ulgamlaryndaky maglumaty goramak hakynda Düzgünnama, “Ministrlüklerde, pudaklaýyn dolandyryş edaralarynda hem-de welaýatlaryň we Aşgabat şäheriniň häkimliklerinde awtomatlaşdyrylan elektron maglumat binýatlar ulgamyny döretmek hakynda” Türkmenistanyň Prezidentiniň 2020-nji ýylyň 27-nji awgustynda çykaran 1864-nji kararyna laýyklykda işlenilip taýýarlanylady hem-de pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamyna birikdirilmeli enjamlaryň serwer otagyna bildirilýän talaplary kesgitleýär.

2. Şu Talaplar ministrlükler, pudaklaýyn dolandyryş edaralary we olaryň ulgamyna girýän kärhanalar, edaralar, guramalar hem-de ýerine ýetiriji häkimiýetiň ýerli edaralary (mundan beýläk - kärhanalar) tarapyndan ýerine ýetirilmäge degişlidir.

3. Enjamlaýyn-programma toplumynyň serwer enjamlary we maglumatlaryň saklanylýan ulgamlary serwer otagynda ýerleşdirilmelidir.

4. Serwer otagy aýratyn, geçelgesiz, penjireleri ýok otaglarda ýerleşdirilmelidir. Penjireleriň bolan ýagdaýynda, olar ýapylmalydyr ýa-da ýanmaýan materiallar bilen petiklenilmelidir. Serwer otagy wakum görnüşinde, onuň pollary falşpol, potoloklary falşpotolok görnüşinde gurnalyp, gapylary awtomatiki usulda ýapylmalydyr. Serwer otagyndaky dörän ýangyny ýörite niýetlenen gaz arkaly söndürmek mümkinçiligi üpjün edilen bolmalydyr, ýagny otagda ýangyny söndürmek üçin niýetlenen ýörite gaz balonlary bolmalydyr, olar otagyň göwrüm giňliginiň mümkinçiligine görä serwer otagynyň içinde gurnalmarydyr (eger serwer otagy dar ýa-da kiçi bolan ýagdaýynda daşyndaky ýörite bellenilen otagda gurnalmarydyr). Serwer otagynyň içinde uly we sowuk koridorlar gurnalmarydyr we olar aýna görnüşinde bolmalydyr, gurnalan koridorlaryň içinde tehniki işleri rahatlyk bilen ýerine ýetirilmäge şertler döredilen bolmalydyr. Serwer otagyndaky ýörite niýetlenen gaz pürkiji nokatlary falş poluň aşagynda we falş potoloklaryň ýokarsynda gurnalmarydyr. Serwer otagynyň falş polunyň belentligi 25-30 santimetre deň bolmalydyr. Serwer otagynyň koridorlarynyň ugrunda aşakdan-ýokary howa alyş-çalyşy amala aşyrmak mümkinçiligi döredilen bolmalydyr. Serwer otagynyň ýangyn söndüriji ulgamynyň dolandyryş nokady serwer otagynyň daşynda ýörite bellenilen otagda gurnalmarydyr.

5. Diwarlaryň, potoloklaryň we poluň üstleri üçin, tozany bölüp çykarmaýan ýa-da toplamaýan materiallar ulanylýar. Pollary örtmek üçin antistatiki häsiýetli

materiallar ulanylmalydyr. Serwer otagy hapalaýjy maddalaryň geçmeginden goralmanydyr.

6. Serwer otagyň diwarlary, gapylary, potology, poly we germewleri otagyň jebisligini üpjün etmelidir. Serwer otagyň gapylarynyň ini azyndan 1,0 metre deň we beýikligi 2,0 metre deň bolmalydyr. Gapynyň (konstruksiýasy) çarçuwasynyň düzümünde bosaga we merkezi direg göz önünde tutulmaly däldir.

7. Serwer otagy kabel ulgamlaryny we beýleki kommunikasiýalary ýerleşdirmek üçin falşpol we falşpotolok bilen enjamlaşdyrylmalydyr.

8. Serwer otagyň üsti bilen islendik üstaşyr kommunikasiýalarynyň geçirilmegine ýol berilmeli däldir. Elektrik üpjünçiliginiň, gaz üpjünçiliginiň, suw üpjünçiliginiň we lagym ulgamlarynyň geçirijileri serwer otagyň çäklerinden daşary çykarylmaladyr we serwer otagyň ýokarsyndaky gatlarda ýerleşdirilmeli däldir.

9. Otaga güýçli we gowşak tokly kabel ulgamlaryny çekmek üçin kommunikasiýa kanallarynyň gurnamasy aýratyn ýa-da germewler bilen bölünen kabel lotoklarynda, gutularda ýa-da öz arasynda ýaýradylan turbalarda ýerine ýetirilmelidir. Gowşak tokly we güýçli tokly şkaflar aýratynlykda gurulmalydyr we gulplanyp ýapylmalydyr.

10. Örtgüleriň, diwarlaryň, germewleriň üsti bilen kabelleriň geçirilmegi ýanmaýan materiallar bilen jebisleşdirilip, ýanmaýan turbalaryň böleklerinde amala aşyrylmalydyr. Serwer otagy ýangyna garşy diwarlar we gapylar arkaly ýerine ýetirilmelidir.

11. Daşarky elektromagnit şöhlelenmesiniň täsirine sezewar etmezlik maksady bilen, serwer otagy ýokary kuwwatlykly elektrik desgalarynyň ýanynda ýerleşdirmek gadagan edilmelidir. Serwer otagynda gurnaljak falş pollar we falş potoloklar ýanmaýan materiallar görnüşinde ýerine ýetirilmelidir.

12. Serwer otagynda enjamlar ýerleşdirilende:

1) Türkmenistanyň Energetika ministrligi tarapyndan tassyklanylýan Elektroenergetikanyň obýektleriniň ulanylyşynyň tehniki kadalarynyň ýerine ýetirilmegi üpjün edilmelidir;

2) enjamlaryň we kommunikasiýalaryň agramyny nazara almak bilen, öndüriji tarapyndan enjamlaryň we kommunikasiýalaryň gurulmagyna (gurnamasyna), örtüklere we falşpola agram düşmesine bildirilýän talaplaryň ýerine ýetirilmegi üpjün edilmelidir;

3) enjamlara hyzmat etmek üçin ýörite geçelgeleriň bolmagy üpjün edilmelidir;

4) mikroklimaty üpjün ediji ulgamyň howa akymalarynyň guralyşy nazara alynmalydyr;

5) falşpollaryň we falşpotoloklaryň ulgamynyň guralyşy nazara alynmalydyr.

13. Serwer otagynda gurnalan enjamlaryň ýanyna tehniki resminamalar goşulanda, jogapkär hökmünde bellenen bölüm ýa-da serwer otagyňa ygtyýarlygy bolan jogapkär hünärmen tarapyndan şu aşakda görkezilenler resmileşdirilýär:

1) enjamlara hyzmat etmegiň meýilnamasy;

2) enjamlaýyn-programma üpjünçiliginiň işlemegi bilen baglanyşykly ýüze çykýan näsazlyklaryň aradan aýrylmagy hakyndaky hasabat;

3) bökdençlikleriň we boýun gaçyrmalaryň faktlary, şeýle hem dikeldiş işleriniň netijeleri hakyndaky hasabat;

4) kepillik möhleti gutarandan soň möhüm enjamlaryň kepillikden soňky hyzmaty baradaky maglumat.

14. Resmileşdirmegiň görnüşi we usuly kärhana tarapyndan özbaşdak kesgitlenilýär.

15. Serwer otagyndaky enjamlar bilen bagly amallar diňe serwer otagyna we enjamlara ygtyýarlylygy bar bolan hünärmenler tarapyndan ýerine ýetirilmelidir.

16. Esasy we ätiýaçlykdaky serwer otaglary, bir-birinden uzak aralykda ýerleşýän howpsuz aralykda ýerleşdirilmelidir. Ätiýaçlykdaky serwer otaglaryna bildirilýän talaplar, esasy serwer otaglaryna bildirilýän talaplara meňzeş bolmalydyr.

17. Kiberhowpsuzlygyny, boýun gaçyrmasyňa durnuklylygy we işlemeginiň ygtybarlylygyny üpjün etmek üçin:

1) serwer otagynda howp hadysalarynyň, töwekgelçilikleriň we birugsat elýeterlilik mümkinçilikleriň azalmagyny üpjün edýän enjamlary ýerleşdirmegiň usullary peýdalanylýar;

2) serwer otagynda gurnalan maglumatlaryň infragurluşynyň we obýektleriniň işlerini amala aşyran hünärmenleriň sanawynyň düzülmeği we bellenen tertipde resmileşdirilmegi wajypdyr;

3) serwer otagy aşakdaky ulgamlar bilen enjamlaşdyrylýar:

a) elýeterlilige gözegçilik we dolandyryş ulgamy;

b) mikroklimaty üpjün ediji ulgam;

ç) gorag duýduryjy ulgamy;

d) wideogözegçilik ulgamy;

e) ýangyn duýduryjy ulgam;

ä) ýangyny söndüriji ulgam;

f) üznüksiz elektrik iýmitlendiriji ulgamy;

g) ýere çatyjy ulgamy.

4) serwer otagynyň infrastrukturasy ýylyň 99.7% wagtyny işjeň ýagdaýda bökdençsiz işlemäge niýetlenen bolmalydyr.

18. Elýeterlilige (ygtyýarlyga) gözegçilik we dolandyryş ulgamy serwer otagyna rugsat berlen girişi we rugsat berlen çykyşy üpjün etmelidir. Germewleýji desgalar we giriş gapysynyň düzümi, giriş gapysynyň tamburynyň üsti bilen elýeterliliğiň identifikatorlarynyň geçirilmeginiň mümkinçiliginiň önüni almalydyr.

19. Elýeterlilige (ygtyýarlyga) gözegçilik we dolandyryş ulgamynyň merkezi dolandyryş merkeziniň desgasy aýratyn gulluk otaglarynda keseki adamlaryň elýeterliliginden (ygtyýarlygyndan) goralan, şol sanda gorag nokadynda gurnalmalydyr.

20. Serwer enjamlarynyň we serwer otagynyň goragyna jogapkär hünärmenler ulgamyň işjeňligine, (ygtyýarlygyna) elýeterliligine, gözegçilik we dolandyryş programma serişdelerine täsirini ýetirip biljek keseki adamlara serwer enjamlarynyň we serwer otagynyň elýeterli bolmagyna ýol bermeli däldirler.

21. Elýeterlilige gözegçilik we dolandyryş ulgamynyň elektrik üpjünçiligi nobatçy yşyklandyrmasynyň şitiniň erkin toparyndan amala aşyrylmalydyr. Elýeterlilige gözegçilik we dolandyryş ulgamy ätiýaçlyk elektrik iýmitlendirmesi bilen üpjün edilmelidir.

22. Serwer otagyňyň mikroklimatyny üpjün ediji ulgamy otagdaky beýleki ulgamlar bilen birikdirilmeli däldir hem-de kondisionirleme, wentilýasiýa, gözegçilik (monitoring) ulgamlaryny, şeýle-de aşakda görkezilen talaplary öz içinde saklamalydyr:

1) serwer otagynda otnositel çyglylygy 45-den 55 göterim derejesinde, temperatura 20°C-den 25°C çenli aralykda saklanylmalydyr;

2) howany kondisionirleme ulgamynyň kuwwatlylygy, ähli enjamlaryň we ulgamlaryň ýylylygy bölüp çykarmasynyň jeminden ýokary bolmalydyr;

3) howany kondisionirleme ulgamy ätiýaçlandyрма bilen üpjün edilmelidir. Serwer otagyňyň kondisionerleriniň elektrik iýmitlendirmesi kepillendirilen elektrik iýmitlendiriji ulgamyndan ýa-da bökdençsiz elektrik iýmitlendiriji ulgamyndan amala aşyrylmalydyr;

4) wentilýasiýa ulgamy arassa howanyň akymyny filtrasiýa bilen we ýylyň sowuk paslynda gelip gowuşýan howanyň ýyladylmagyny üpjün etmelidir. Serwer otagynda basyş goňşy otaglardan hapalanan howanyň gelip gowuşmagyna ýol bermezlik üçin artykmaç derejede döredilmelidir. Howa sorujy we çykaryjy wentilýasiýanyň howa geçirijilerinde, ýangyny söndüriji ulgam bilen dolandyrylýan gorag klapanlary gurulmalydyr. Kondisionirleme we wentilýasiýa ulgamlary ýangyn duýduryjysynyň duýdurmasy boýunça awtomatik görnüşde öçürilmelidir;

5) mikroklimata gözegçilik (monitoring) ulgamy serwer şkaflarynda we telekommunikasiýa direglerinde aşakdaky görkezijilere gözegçilik etmelidir:

a) howanyň temperaturasyna;

b) howanyň çyglylygyna;

ç) howanyň tozanlylygyna;

d) howanyň akymynyň tizligine;

e) howanyň tüsseligine;

ä) şkaflaryň gapylarynyň ýapylmagyna (açylmagyna).

6) serwer otagynda gurnaljak awtomatiki ýangyn söndüriji ulgamlar, gaz arkaly söndürme görnüşinde ýerine ýetirilmelidir;

7) falş pollaryň aşagynda ýangyn habar beriji we gaz arkaly awtomatiki ýangyn söndüriji ulgamlary gurnalmalydyr;

8) serwer otagyňyň falş potoloklary gaz arkaly ýangyn söndüriji ulgamynyň basyşyna çydamly görnüşinde ýerine ýetirilmelidir.

23. Serwer otagyňyň gorag duýduryjysy ulgamy otagyň howpsuzlygynyň ulgamlaryndan aýratynlykda ýerine ýetirilmelidir. Habar beriş signallary aýratyn gözegçilik nokady görnüşinde gije-gündizlik gorag otagyna çykarylmaladyr. Serwer otagyňyň ähli girelgeleri we çykalgalary, şeýle hem serwer otagyňyň içerki göwrümi gözegçilige we goraga degişlidir. Gorag duýduryjy ulgamynyň ýörite ätiýaçlandyrylan elektrik iýmitlendiriji çeşmesi bolmalydyr.

24. Serwer otagyňyň wideogözegçilik ulgamynyň kameralarynyň ýerleşdirilmegi serwer otagyna ähli girelgelere we çykalgalara, enjamlaryň ýanyndaky giňişliklere we geçelgelere gözegçiligiň üpjün edilmegini nazara almak bilen saýlanylmalydyr. Kameralaryň görüş meýdanynyň burçy we rugsady (hili, takyklygy) adamlaryň tanalmagyny üpjün etmelidir. Kameralardan şekiller gije-gündizlik gorag otagyňyň aýratyn pultuna çykarylmaladyr.

25. Serwer otagynyň ýangyn duýduryjysynyň ulgamy otagyň ýangyn duýduryjysyndan aýratynlykda we datçikler iki sany görnüşde gurnalmalydyr. (Temperatura we tüsse datçikleri). Serwer otagynyň ýangyn söndüriji enjamy (ballonlary) aýratynlykda ýangyna garşy diwarlar we gapylar arkaly ýerine ýetirilen otaglarda ýerleşdirilmelidir.

26. Datçikler bilen serwer otagynyň umumy giňişligine we falşpoldan ýa-da falşpotolokda döreyän göwrümlerine gözegçilik edilmelidir. Ýangyn duýduryjysynyň ulgamynyň habar beriş duýduryşlary gije-gündizlik gorag otagyndaky dolandyryş enjamyna çykarylmaladyr. Serwer otagynda ýerleşdiriljek enjamlar diwardan 1 metr aradaşlykda gurnalmalydyr.

27. Serwer otagynyň ýangyn söndüriji ulgamy otagyň ýangyny söndüriji ulgamyndan garaşsyz, ýangyny söndüriji awtomatik desgasy bilen enjamlaşdyrylmalydyr.

28. Serwer otaglarynyň gapylarynyň dolandyrylýan magnit kartlary bilen üpjün edilmegi gazanylmalydyr.

29. Serwer otaglarynyň temperaturasyny iş otaglaryndan online görnüşde gözegçilik etmeklige mümkinçilikler bolmalydyr.

30. Serwer otagynyň elektrik üpjünçilik ulgamlarynda gysga utgaşma garşy çäreler görülen bolmalydyr. Şeýle-de, otagyň elektrik üpjünçilik ulgamlarynda elektrik ýere birikmesi göz önünde tutulan bolmalydyr.

31. Otagda kabelleriň belgilenmegi we belli bir tertip boýunça geçirilmegi üpjün edilen hem-de serwer şkaflaryna yörite berkidiş serişdeler bilen berkidilen bolmalydyr (cable management).

32. Ýangyny söndüriji desga edil serwer otagynyň özünde ýerleşdirilmelidir ýa-da onuň golaýynda onuň üçin yörite enjamlaşdyrylan şkafta ýerleşdirilmelidir. Ýangyny söndüriji ulgamyň işledilip başlamagy, tüssäniň emele gelmegine (duýma) reagirleýän ýangyny ir anyklaýjy datçikler bilen geçirilmelidir, şeýle hem otagyň çykalgasynda ýerleşýän el bilen işledilýän datçiklerden geçirilýär. Ýangyny söndürijiniň goýberilmeginiň saklanylýan wagty 30 sekuntdan köp bolmaly däldir. Ýangyny söndüriji ulgamynyň işläp başlanlygy barada habar otagyň içinde we daşynda ýerleşdirilýän tablo çykarylmaladyr.

33. Ýangyny söndüriji ulgam wentilýasiýa ulgamynyň gorag klapanlarynyň ýapylmagyna we enjamlaryň elektrik iýmitlendirmesiniň öçürilmegine buýruklary bermelidir. Ýangyny söndüriji ulgam bilen enjamlaşdyrylan serwer otagy, howa çykaryjy wentilýasiýa bilen enjamlaşdyrylmalydyr.

34. Kepillendirilen elektrik iýmitlendiriji ulgam güýjenmesi ~400/230 W, ýygylgy 50 Gs we awtonom generatordan işleýän daşky elektrik iýmitlendirmäniň dürli çeşmelerinden iki sany girişiň bolmagyny göz önünde tutmalydyr. Elektrik energiýanyň ähli çeşmeleri, esasy girişde elektrik iýmitlendirmäniň berilmegi bes edilende, arakesmesinde, elektrik iýmitlendirmäniň ätiýaçlyk girişine awtomatik gaýtadan çatylmasyny amala aşyran ätiýaçlygyň girişiniň awtomatyna berilmelidir. Elektrik iýmitlendiriji liniýalarynyň görkezijileri we simleriň kesimleri serwer otagynyň enjamlarynyň we kiçi ulgamlarynyň sarp edýän meýilnamalaşdyrylýan jemi kuwwatlygyndan ugur alyp kesgitlenilmelidir. Elektrik iýmitlendiriji liniýalar baş sany simli shemasy boýunça ýerine ýetirilmelidir.

35. Esasy elektrik iýmitlendiriji ulgamy, üznüksiz iýmitlendiriji çeşmesiniň üsti bilen serwer otagyndaky enjamlary we ulgamlary elektrik energiýasy bilen üpjün etmelidir. Üznüksiz iýmitlendirmäniň çeşmeleriniň kuwwatlylygy we konfigurasiýasy ähli iýmitlendirilýän enjamlary we geljekki ösüşi üçin ätiýaçlygyny nazara almak bilen hasaplanylmalýdyr. Üznüksiz iýmitlendiriji çeşmelerden awtonom işiniň wagty talaplary nazara almak, şeýle hem ätiýaçlyk liniýalaryna geçmek üçin zerur wagtyny we generatoryň işçi düzgünine işläp başlaýan wagtyny nazara almak bilen hasaplanylmalýdyr.

36. Serwer otagynyň ýere çatyjy ulgamy otagyň gorag ýere çatylmasyndan aýratynlykda ýerine ýetirilmelidir. Serwer otagynyň ähli metaldan bölekleri we düzümleri, ýere çatylmanyň umumy şinasy bilen ýere çatylmalýdyr. Her bir enjamly şkaf (direg), ýere çatylmanyň umumy şinasy bilen birikdirilýän aýratyn geçirijisi bilen ýere çatylmalýdyr. Maglumatlary işläp taýýarlaýan enjamlaryň açyk tok geçiriji bölekleri elektrik desgasynyň esasy ýere çatyjy gysgyjy bilen birikdirilmelidir. Gorag desgalaryny çenden aşa güýjenmeden goraýan birikdiriji desgalaryň, esasy ýere çatyjy şinasy bilen ýere çatyjy geçirijileri iň gysga we göni bolmalýdyr (burçsuz).

37. Serweri adaty otaglarda, arhiw, kömekçi we başga otaglarda ýerleşdirmek gadagan edilýär.

38. Pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamynyň ähli gatnaşyjylary, kärhanalaryň ygtyýarly işgärleri bolup durmaýan üçünji taraplara, howpsuzlygyň serwerine fiziki we logiki elýeterlilik çäklendirmelidir. Keseki adamlar üçin serwer enjamlaryna elýeterliliğiň berilmegi zerur ýagdaýda diňe kärhananyň ýerli ulgamyndan mümkin bolýar we diňe ygtyýarlylygy bolan adamyň gözegçiliginde, elýeterlilik berlen şahs barada maglumaty elýeterlilik bermegiň sanawyna girizmek bilen mümkin bolmalýdyr.

39. Pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamynyň operatory zerur ýagdaýda pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamynyň gatnaşyjysynyň maglumatlar ulgamyna, Pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamynyň operatory tarapyndan bellenilen tehniki talaplara laýyklygynyň barlagyny amala aşyrmaga hukugy bardyr.

40. Pudagara elektron maglumat alyş-çalyş ulgamynyň gatnaşyjysynyň serwer enjamy diňe kärhananyň serwer otagynda şu Talaplarda bellenilen serwer otaglaryna bildirilýän talaplara laýyklykda ýerleşdirilmelidir.